

Grigore ARDELEAN

lector universitar al Catedrei „Drept privat”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, doctorand

ANALIZA PARTICULARITĂȚILOR EVALUĂRI PREJUDICIULUI ECOLOGIC ADUS PERSOANEI ȘI BUNURILOR SALE

Rezumat

Garantarea și asigurarea exercitării dreptului la repararea prejudiciului ecologic în condiții echitabile depinde în mare măsură de calitatea și eficiența metodelor aplicate la evaluarea întinderii acestuia. Pentru aceasta se cere și un studiu aprofundat asupra cauzelor și condițiilor care determină deficiența metodelor de evaluare a categoriilor de prejudicii vizate cu identificarea unor soluții mult mai eficiente și adaptate exigențelor actuale.

Cuvinte-cheie: prejudiciu ecologic, evaluare, patrimoniu, proprietate.

Summary

Guaranteeing and ensuring their right to compensation under fair ecological depends largely on the quality and effectiveness of methods applied to assess the extent of it. To do this requires a thorough study of the causes and conditions that determine impairment assessment methods targeted categories of harm to identify solutions more efficient and adapted to current requirements.

Keywords: ecological damage, appraisal, heritage, property.

Introducere. Constatarea realizată în ce privește cauzele și condițiile care au determinat starea mediului în care ne-am pomenit în ultimii ani, dar și a noilor tipuri și forme de manifestare a prejudiciului ecologic ne face să credem că structura actuală a întregului sistem de evaluare și reparare a acestor categorii de prejudicii a intrat într-o „comă profundă”, și aceasta se întâmplă în condițiile în care progresul științific în domeniul industrializării generează efecte secundare ieșit de sub control din cauza neglijenței umane. Astăzi nu ne rămâne decât să „reanimăm” acest sistem, care și așa era relativ funcțional, intervenind prin a-l completa cu unele norme mai eficiente în materia evaluării și reparării prejudiciilor admise, reflectate adesea sub forma unor daune aduse mediului, iar prin ricoșeu persoanelor și bunurilor ce le aparțin de drept.

Materiale și metode de cercetare aplicate. Anterior inițierii studiului aprofundat asupra particularităților ce determină complexitatea evaluării prejudiciului ecologic, considerăm important a menționa metodele de cercetare utilizate în procesul examinării impactului acestora asupra întinderii reparației acordate victimei prejudiciului ecologic. Printre aceste

metode se numără: metoda deducției, metoda sistemică, metoda cantitativă, precum și cea sistemică.

Rezultate obținute și discuții. Evaluarea adecvată a mărimii prejudiciului ecologic este strâns legată de determinarea reparației care, de fapt, exprimă noțiuni diferite, cu elemente proprii și distincte, dar care identifică o legătură datorită consecutivității lor aplicative. Astfel, în literatura de specialitate [5, p. 63], evaluarea prejudiciului este definită ca activitate de stabilire a naturii, a particularității și a întinderii urmărilor vătămătoare directe ale unei fapt dăunător, care antrenează răspunderea civilă, precum și evaluarea în bani a acestora și este distinctă și anterioară determinării reparației, iar aceasta din urmă reprezintă activitatea prin care, în funcție de natura, particularitățile și valoarea prejudiciului, se stabilește cuantumul și forma despăgubirilor la care este îndreptățită persoana păgubită. Tot în acest context, considerăm necesar a clarifica și alte aspecte de acest gen, cum ar fi faptul că în doctrină se mai încearcă a face distincția între evaluarea despăgubirilor și determinarea întinderii reparației, ținându-se a afirma că ultima sintagmă este mai co-

rectă, deoarece ea cuprinde pierderea suferită de cel prejudiciat, câștigul care în condiții obișnuite el ar fi putut să-l realizeze, precum și cheltuielile pe care le-a făcut pentru evitarea și limitarea prejudiciului [6, p. 563]. Până la urmă, considerăm că în plan juridic această din urmă delimitare nu prezintă o importanță relevantă în materia evaluării prejudiciului sub aspectul determinării mărimii despăgubirii (reparației), atâta timp cât însuși prejudiciul este măsura reparației [7, p. 273] pe care o datorează făptuitorul victimei și care va include într-un final toate costurile indiferent de faptul cum sunt intitulate (despăgubire sau reparație). Prin considerarea unei asemenea formule, avem să menționăm încă de la început că, atunci când se determină întinderea reparației (ce exprimă echivalentul cuantumului prejudiciului) la care poate pretinde victima prejudiciului ecologic, procedura în cauză va începe de la includerea în cuantum total al despăgubirii suma ce rezultă din dauna asupra factorului de mediu afectat și care aparține de drept particularului, fiind urmată ulterior de includerea și altor daune-interese ce vizează nemijlocit persoana. Observăm astfel că întinderea prejudiciului ecologic este, de obicei, mai impunătoare ca volum, incluzând-o și pe cea a daunei aduse mediului, precum și alte valori patrimoniale și extrapatrimoniale lezate, fapt care determină și particularitatea evaluării prejudiciului ecologic individual.

Cauze ce determină particularitatea și deficiențele sistemului de evaluare a prejudiciului ecologic. După cum se afirmă în literatura de specialitate [4, p. 138], în cadrul evaluării prejudiciului ecologic apare un număr mare de necunoscute, dat fiind că adesea elementelor de mediu nu li se pot atribui valori economice. Autorul I. Trofimov, în lucrarea sa de doctorat [2, p. 66-67], face referire la un șir de cauze ce determină complexitatea prejudiciului ecologic, cum ar fi:

- în majoritatea cazurilor prejudiciul rezultat din poluare constă din câștig nerealizat;
- de multe ori prejudiciile nu ies la iveală imediat, majoritatea lor sunt potențiale;
- „lanțul” efectelor nocive este condiționat de legătura de interdependență a proce-

selor în cadrul complexului natural;

- marea majoritate a prejudiciilor constă în cheltuielile suportate la restabilirea și îmbunătățirea obiectelor poluate, dar care nu au adus efectul dorit.

Prin urmare, problema evaluării corecte și depline a cuantumului prejudiciului ecologic are la bază un șir de cauze, dictate în mare parte de specificitatea sa, de imprevizibilitatea, întinderea și efectele în timp la care se mai adaugă și imperfecțiunea cadrului juridic actual. Spunem aceasta, deoarece procesul de evaluare a prejudiciului, constituind veriga principală a întregului mecanism ce asigură o despăgubire echitabilă victimei, trebuie să aibă la bază un cadru juridic consecvent care să prevadă o formulă clară după care urmează a fi evaluate orice tipuri de prejudicii ecologice în toată complexitatea lor. Accentul trebuie pus în acest caz pe determinarea cu precizie a cuantumului prejudiciului, precum și a efectelor ulterioare ce derivă din acesta, procesul respectiv constituind o condiție necesară pentru angajarea răspunderii. Potrivit unor opinii, [13, p. 460] pentru a putea antrena răspunderea, prejudiciul trebuie determinat ca întindere. Prejudiciul reprezintă, de altfel, atât o condiție necesară pentru declanșarea răspunderii, cât și măsurarea întinderii acesteia. Din păcate, după cum s-a constatat și în capitolul anterior, metodele actuale cu privire la evaluarea prejudiciului ecologic raportează un șir de defecte, prin urmare sunt cu mult depășite de realitățile și necesitățile timpului. Acestea din urmă manifestă un caracter de patrimonializare a prejudiciului, cu atât mai mult, nici una din instrucțiunile în domeniu nu include în formula de calcul al cuantumului prejudiciului cheltuielile necesare izolării și stopării efectelor ulterioare, neproductivității, precum și a celor necesare refacerii factorilor de mediu afectați. Drept exemplu putem menționa Instrucțiunea privind evaluarea prejudiciului cauzat resurselor de sol [1] care în punctul 8 stabilește modul de calcul al prejudiciului cauzat solului prin arderea miriștii și altor rămășițe de plante în baza ecuației:

$$P = 0,1 \times S \times 2500$$

unde:

P – prejudiciului cauzat solului prin arderea miriștii și altor rămășițe de plante;

0,1 – cantitatea normativă de humus, pierdută în urma arderii unei tone de rămășițe organice;

S – suprafața pe care au fost arse rămășițele de plante, ha;

2500 – costul normativ al unei tone de humus, lei.

După cum se observă, formula în cauză include doar costurile ce urmează a fi suportate în legătură cu repararea daunei aduse mediului. Dintr-un anumit unghi de vedere, acest lucru e și firesc, deoarece prejudiciul ecologic urmează a fi evaluat conform legislației civile, la stabilirea cuantumului căruia, pe lângă cheltuielile necesare refacerii bunului de mediu afectat, vor fi luate în considerare și alte costuri-interese ce vizează nemijlocit particularul care, de fapt, sunt specifice și evaluării prejudiciului civil propriu-zis. Dar nu asta e problema principală, formula de calcul al cuantumului daunei aduse mediului (în cazul de față, al daunei aduse solului) nu permite o cuantificare completă din cauza caracterului limitativ al valorilor de referință de care ar trebui să se țină cont în cadrul evaluării. În acest caz, pe lângă costul normativ al cantității de humus afectat ar fi binevenită includerea în mărimea daunei și a cheltuielilor necesare restabilirii productivității solului afectat sau chiar și a cheltuielilor suportate în legătură cu înlocuirea humusului degradat. O problemă mult mai gravă, după părerea noastră, o constituie cea a evaluării daunei aduse regnului animal, avînd în vedere lipsa cu desăvîrșire a unei metodici eficiente de evaluare.

Din analiza conținutului anexei la Legea regnului animal, care stabilește modul de evaluare a daunei aduse componentelor pe care le protejează, constatăm că aceasta se rezumă doar la instituirea unor taxe (baremuri) fixe ce sunt echivalente, oricât ar fi de paradoxal, cu cuantumul despăgubirii ce urmează a fi încasată din contul persoanelor fizice și juridice responsabile de nimicirea acestora prin activități ilicite. În această ordine de idei, se impune necesitatea elaborării unor instrucțiuni

care să prevadă modul de evaluare a daunei aduse resurselor regnului animal, unde ecuația de calcul să includă: valoarea normativă a componentei biotice nimicite, a cheltuielilor de înlocuire a speciei (exemplarului) nimicite, precum și a cheltuielilor necesare adaptării speciei reintroduse în mediul natural, regenerării și nu numai, aici s-ar impune luarea în calcul și a rolului pe care-l îndeplinesc exemplarele nimicite, capacitatea de răspîndire și regenerare, precum și raritatea lor în cadrul ecosistemului natural din care au fost extrase prin fapta prejudiciabilă.

Deși obiectul de studiu al lucrării noastre îl constituie evaluarea și repararea prejudiciului ecologic, în subiectul de față ne-am referit succint și la modul de evaluare a daunei aduse componentelor mediului, deoarece însăși procedura de evaluare a prejudiciului ecologic, mai ales în cazul afectării bunului de mediu ce aparține persoanei, trebuie să înceapă de la cuantificarea propriu-zisă a daunei, iar mai apoi să se includă în cuantumul total și alte daune-interese patrimoniale sau extrapatrimoniale ale persoanei prejudiciate în particular. De aceea, deși constituie o misiune extrem de dificilă, în textul ce urmează ne vom referi nemijlocit la modul de evaluare a prejudiciului ecologic adus persoanei și bunurilor sale din perspectiva identificării unor soluții cît se poate de optime și inspirate în acest sens. Realitatea de la care pornim pare a fi confirmată și de autorii [3, p. 192] care consideră că evaluarea daunei ecologice practic este imposibilă, din simplul motiv că o asemenea evaluare realmente reiese din logica patrimonializării, iar natura și fenomenele naturale nu se supun regulilor de apreciere a valorilor umane.

Astfel, vorbind despre faptul că doar o singură categorie de daune poate ușor să fie evaluată în expresie bănească – cele cauzate integrității persoanei, patrimoniului acesteia și activității comerciale.

Daune-interese ce urmează a fi considerate la evaluarea prejudiciului ecologic din perspectiva determinării întinderii reparației. Este evident faptul că anterior declanșării mecanismului destinat asigurării unei reparări

eficiente, capabile să readucă victima în situația anterioară producerii prejudiciului, se cere și o evaluare adecvată și deplină a mărimii valorilor patrimoniale și extrapatrimoniale de care aceasta a fost lipsită.

Cu toate că evaluarea exactă a prejudiciului ecologic nu întotdeauna este posibilă, de parametrii care vor fi incluși în formula de calcul al acestuia depinde în mare parte și decizia instanței. Astfel, pentru considerarea categoriilor valorilor afectate ce li se cuvine o indemnizare, în afara unui sistem de drept jurisprudențial, instanțele vor avea la baza stabilirii mărimii prejudiciului doar rezultatul expertizei asupra gradului de afectare a factorilor de mediu și unele norme ale Codului civil, după caz (art. 14 alin. (2) – venitul ratat). În rest, alte costuri care urmează a fi luate în considerare la restabilirea dreptului încălcat prin includerea lor în cuantumul prejudiciului ecologic individual cum ar fi: cheltuielile necesare readucerii factorului de mediu afectat la starea inițială, cheltuielile suportate de victimă anterior producerii prejudiciului în scopul evitării lui (prejudiciul de salvare), avantajele extrapatrimoniale de care va fi lipsită victima pe viitor (pierderea șansei) din păcate nu sunt prevăzute expres de legislația Republicii Moldova.

Constatăm cu regret aceste deficiențe, avînd în vedere că legislația altor state cunosc asemenea reglementări încă din anii 1980. Din analiza comparativă realizată în acest sens de unii autori [4, p. 130-131], aflăm că legea italiană a protecției mediului din 1986, care apreciază că este imposibil de evaluat cu precizie dauna ecologică, judecătorul va trebui să se pronunțe ținînd cont atît de gravitatea prejudiciului, cît și de costurile repunerii în starea inițială și de cele ale beneficiilor nerealizate. Legea protecției mediului înconjurător a României din 1995 în art. 79 obliga persoanele fizice și juridice să suporte costul reparării prejudiciilor și să înlătore urmele produse de acestea, restabilind condițiile anterioare producerii prejudiciului (adică reconstrucția ecologică, dacă este posibilă). Mai nou, Codul civil al României, nu de mult, prin art. 1385, a consacrat unele elemente noi ale prejudiciului

ce urmează a fi incluse în cuantumul despăgubirii, cum ar fi: cheltuielile pe care le-a făcut victima pentru evitarea sau limitarea prejudiciului și pierderea șansei de a obține un avantaj sau de a evita o pagubă, acestea din urmă constituind reperele ce stau la baza stabilirii întinderii reparației prejudiciului.

Aceste elementele putem numi categorii (tipuri) de prejudicii, deoarece se pot contura ca niște categorii aparte doar în cazul în care se produc în mod unitar (izolat), spre exemplu: în cazul în care persoana a construit un dig în scopul evitării pătrunderii în grădina sa a apelor reziduale deversate de uzina aflată în apropiere, cheltuielile suportate în acest sens constituie un prejudiciu de salvare, cu elementele sale proprii: cheltuielile de construcție, costul terenului pe care a fost construit acest baraj, cheltuielile de întreținere a acestuia etc.

Deci, reieșind din specificitatea ce caracterizează prejudiciul ecologic, în condițiile actuale se impune cu acuitate identificarea unor noi mecanisme de evaluare a acestora cu includerea nu numai a valorilor de care a fost lipsită victima, dar și cele de care urmează a fi lipsită în viitor, riscurile la care este expusă, cheltuielile suportate în legătură cu prevenirea unui prejudiciu, cheltuielile ce urmează a fi suportate în legătură cu refacerea componentei afectate, suferințele de ordin extrapatrimonial, precum și șansa de a obține un avantaj de orice natură în cazul în care nu se producea prejudiciul. De altfel, cum se va vedea despăgubită persoana care în cazul afectării terenului său pe care își are amplasată locuința va primi un echivalent bănesc în acest sens, mărimea căruia a fost calculată în funcție de suferințele fizice și psihice ale victimei suportate prin inhalarea substanțelor infiltrate în acest teren, fără a se ține cont și de costurile necesare restabilirii terenului degradat (restabilirea productivității, cantității de humus, venit ratat etc.) și invers.

De aceea, în consecutivitatea ideilor expuse în textul de mai sus, considerăm că pentru o evaluare pe cît posibil adecvată și echitabilă, în cuantumul prejudiciului ecologic urmează a fi inclus un spectru mult mai larg de elemente, valori de referință care să ia în calcul

atît componentele de mediu afectate, cît și interesele particularului lezate prin răspîndirea efectelor negative ale mediului astfel degradat. În acest sens avem în vedere următoarele costuri pe care le-a suportat victima sau urmează să le suporte în legătură cu restabilirea dreptului încălcat:

- costul bunurilor de care a fost lipsit cel prejudiciat (prejudiciul efectiv);
- beneficiul neobținut (venitul ratat);
- cheltuielile suportate în legătură cu evitarea prejudiciului (prejudiciul de salvare);
- cheltuielile suportate în legătură cu limitarea (izolarea) prejudiciului;
- costurile de refacere a componentelor de mediu afectate;
- cheltuielile necesare restabilirii sănătății fizice sau psihice;
- echivalentul bănesc necesar consolării persoanei în cazul pierderii șansei de a obține un avantaj.

Este evident faptul că lista elementelor ce caracterizează valorile lezate ce urmează a fi considerate la stabilirea quantumului prejudiciului ecologic nu este una exhaustivă, ea urmează a fi completată și cu alte categorii de costuri necesare restabilirii dreptului încălcat, iar aceasta depinde de fiecare caz apreciat în mod particular de către instanțele de judecată. Spre exemplu, se consideră că la evaluarea prejudiciului ce constă în pierderea unei șanse judecătorul trebuie să facă o comparație între, pe de o parte, avantajele la care persoana prejudiciată ar fi putut spera, dacă șansa s-ar fi realizat, iar pe de altă parte, probabilitatea de realizare [8, p. 26].

Astfel, într-o ulterioară formulă, mai nouă și mai originală de elaborare a metodelor de calcul al prejudiciului ecologic urmează ca valorile umane să fie plasate în centrul tuturor intereselor lezate, deoarece omul este considerat o unitate de măsură a tot ce este util sau dăunător existenței sale. În acest context, reiterăm că evaluarea prejudiciului adus persoanei și bunurilor sale trebuie să înceapă de la cuantificarea daunei aduse componentelor mediului (atunci cînd s-a adus un prejudiciu bunurilor de mediu ce aparțin persoanei) ca mai apoi să fie incluse și celelalte valori lezate

de natură patrimonială sau extrapatrimonială ce pot aparține doar persoanei în mod individual.

Metode de evaluare a prejudiciului ecologic. Succesul unei evaluări adecvate a prejudiciului ecologic depinde în mare parte de metoda aplicată în acest sens pentru determinarea concretă a mărimii prejudiciului, respectiv a indemnizației acceptabile din partea victimei necesare refacerii elementelor de mediu afectate, dar și a altor interese și beneficii de care a fost lipsită în urma producerii acestuia. De-a lungul istoriei dezvoltării normelor ce prescriu modul de evaluare a prejudiciului ecologic, diversitatea metodelor aplicate în acest scop nu întotdeauna au generat rezultate așteptate, fiind criticate și chiar ineficiente în anumite împrejurări. Aici menționăm critica adusă de autorul M. Duțu metodei de evaluare forfețară a prejudiciului, enunțînd că această metodă pe lîngă avantajele sale introduce o rigiditate, greutăți tehnice în elaborarea baremurilor [9, p. 142].

Cu toate acestea, o relevanță deosebită în materie de mediu ca și în cazul altor domenii o are metoda evaluării convenționale (negociate), unde se dă posibilitatea subiecților să convină asupra quantumului prejudiciului ecologic (amintim că în cazul daunei aduse mediului negocierea asupra mărimii acesteia nu este posibilă), de multe ori metoda respectivă nu este capabilă să soluționeze toate contradicțiile apărute în acest sens, urmînd a fi înlăturate prin intervenția instanțelor (evaluarea judiciară), iar pentru aceasta este nevoie de unele reglementări care să prevadă o metodologie clară de evaluare (evaluarea legală).

Deci observăm că ori de cîte ori se cere o evaluare a prejudiciului ecologic se va apela la normele legale ce prescriu modalitatea (metoda) de calcul al quantumului plății ce urmează a fi achitate victimei pentru a o repune în situația anterioară cauzării prejudiciului.

Constatînd acestea, considerăm necesară orientarea studiului de față în direcția identificării unor soluții ce vor spori calitatea metodelor de evaluare a daunei de mediu care să poată fi aplicate eficient și în procesul evaluării prejudiciului ecologic adus persoanei și

bunurilor sale cu luarea în considerare a particularităților tuturor tipurilor de prejudicii caracterizate în subiectul anterior.

Avînd la bază cele menționate anterior, în continuare ne vom referi nemijlocit la diferitele metode de evaluare a prejudiciului ecologic cu accentuarea avantajelor, eficienței, gradului de aplicabilitate, dar și a deficiențelor sesizate în procesul aplicării.

Metoda evaluării integrale devine aplicabilă în cazul cuantificării prejudiciului ecologic adus persoanelor și bunurilor lor și se bazează pe integrarea în mărimea prejudiciului a costurilor pe care le-a suportat victima sau urmează să le suporte în legătură cu restabilirea valorii economice și ecologice a bunurilor de mediu afectate, care îi aparțin de drept, precum și a intereselor patrimoniale și a celor extrapatrimoniale de care putea beneficia în cazul în care nu se producea prejudiciul. După cum se expun unii autori [10, p. 514] asupra caracterului integral al întinderii reparației aceasta se referă atît la pagubele suferite de victimă, cît și la degradările produse mediului, precum și la costul măsurilor de depoluare, de readucere în starea anterioară.

Metoda evaluării monetare constituie modalitatea cea mai optimă de măsurare a cuantumului despăgubirilor necesare și suficiente readucerii persoanei pe cît e posibil în situația anterioară producerii prejudiciului. O astfel de evaluare ar fi mult mai ușoară atît în plan cuantificabil, cît și în plan reparatoriu, avînd în vedere că pot fi compensate printr-un echivalent bănesc de natură să acopere orice cheltuieli, pierderi sau suferințe pe care le suportă omul ca urmare a efectelor mediului degradat. Opinia noastră este confirmată și de autorii [9, p. 142] care consideră că o singură categorie de pagube ecologice poate relativ ușor să cunoască o evaluare monetară: cele cauzate integrității persoanelor bunurilor private ori activităților comerciale. Această opinie a autorului, de altfel, vine din analiza jurisprudenței străine în care se arată că acestea sunt singurele pagube efectiv reparate. Deși în cazul daunei de mediu accentul este pus pe repararea în natură (cu toate că și pentru aceasta se cer anumite cheltuieli), de multe ori, ținîndu-

se cont de imposibilitatea readucerii componentelor mediului la starea și funcționalitatea de pînă la producerea daunei, în tot cazul se recurge la o evaluare monetară.

Metoda evaluării economice apare ca rezultat al intenției și eforturilor de a crea o unitate economică (piață) distinctă după structura și funcționalitatea sa în care factorii de mediu să-și găsească un echivalent pecuniar pentru ca mai apoi să devină ușor evaluabili în cazul prejudicierii lor. De altfel, exprimîndu-se printr-o alterare a resurselor din afara pieței, dauna ecologică a întîmpinat dificultăți majore în evaluare și prin aceasta, chiar în repararea sa, pe această cale. Pentru depășirea acestui impas, știința economică a propus recurgerea la ficțiunea unei piețe specifice și metode adecvate care să permită evaluarea prejudiciului adus mediului [11, p. 121].

Într-adevăr, factorilor de mediu nicideodată nu li s-a atribuit o valoare de piață, în primul rînd, pentru că după natura lor nu pot fi estimați sub aspect economic, atîta timp cît prin destinația lor nu fac obiectul activității de comerț, iar în al doilea rînd, nimeni nicideodată nu și-a pus problema evaluării costului resurselor naturale la care omul are acces nelimitat și gratuit.

În cadrul acestui sistem de evaluare își au existența și funcționalitatea alte două metode de evaluare a daunei de mediu, cum ar fi:

Metoda evaluării contingente bazate pe realizarea unei anchete publice în cursul căreia se caută a determina cuantumul pe care fiecare ar fi dispus să-l plătească, ceea ce se denumește consimțămîntul de plătit pentru prezervarea ori restaurarea unui bun de mediu [11, p. 122]. Inspirată din legislația străină și constînd în evaluarea „prețului” bunului de mediu și a serviciului oferit de acesta prin funcționalitatea sa, metoda evaluării contingente prezintă un șir de avantaje, dar și unele dezavantaje, considerîndu-se a fi una ipotetică și nerealistă.

Metoda prețurilor hedoniste constă în implicarea beneficiilor de mediu la determinarea valorii unui bun, de obicei, a unui bun imobil amplasat în preajma unei resurse naturale. Adică, se încearcă a lega de elementul

natural prejudiciat diminuarea valorii bunului material, a conținutului lui economic. Pe această cale, diferența de valoare dintre costul bunului evaluat în condiții de mediu favorabile și cel al evaluării ulterioare producerii daunei este echivalată cu mărimea prejudiciului ecologic astfel cauzat.

Metoda evaluării negociate (convenționale) constituie una din cele mai agreate și prioritare metode de evaluare a prejudiciilor, datorită flexibilității sale caracterizată de posibilitatea subiecților vizați (victima și persoana responsabilă de reparare) de a conveni asupra cuantumului despăgubirilor. După cum se mai afirmă în literatura de specialitate [12, p. 157], nimeni nu împiedică victima și pe autorul prejudiciului să convină, prin buna învoială, asupra întinderii despăgubirilor și modalităților de reparare a prejudiciului. Drept remarcă, negocierea în cauză neconfirmată printr-un proces judiciar va fi lipsită de posibilitatea executării pe viitor (executare silită), în sensul că devine eficientă doar după declanșarea unei acțiuni reparatorii, cu toate că cuantumul despăgubirilor poate fi modificat în orice moment de către partea cointeresată pînă la finalizarea examinării pricinii în fond. La metoda în cauză se recurge, de obicei, atunci cînd obiectul evaluării îl formează prejudiciile dificile în materie cuantificabilă (prejudiciile ecologice, morale), dar nu numai, adesea ea se aplică și la evaluarea prejudiciilor cauzate între state. Metoda convențională poate consta și în evaluarea proprie a prejudiciului, constatare dedusă din conținutul Ordonanței de urgență a României nr. 68/2007 care în art. 7 alin. (1) lit. c) se menționează că agenția județeană pentru protecția mediului poate să solicite operatorului în cauză realizarea unei evaluări proprii și furnizarea oricăror informații și date necesare în situația producerii unui prejudiciu. Evaluarea convențională, după părerea unor autori [9, p. 143], reprezintă o abordare care se reflectă tot mai evident în dreptul pozitiv ce constă în favorizarea evaluării negociate a pagubei. După cum se afirmă pe bună dreptate, dreptul este chemat, în acest sens, să aplice proceduri care să faciliteze întâlnirea tuturor factorilor sociali

reprezentînd interesele în cauză.

Metoda evaluării judiciare constituie o prerogativă a instanțelor judecătorești ce conferă posibilitatea aprecierii cuantumului prejudiciului cauzat persoanei și bunurilor sale ținînd cont de particularitatea fiecărui caz în parte. Dacă pentru stabilirea mărimii despăgubirilor ce urmează a fi atribuite pentru refacerea componentelor de mediu afectate (în cazul daunei de mediu) vor fi suficiente rezultatele expertizei efectuate de organele competente în concordanță cu instrucțiunile aprobate în acest sens, stabilirea indemnizației ce urmează a fi acordate pentru repararea prejudiciului ecologic individual generează un șir de probleme și particularități, a căror soluționare este pusă în sarcina instanțelor de judecată. De aceea evaluarea judiciară a prejudiciului ecologic, de obicei, este dificil de realizat, din cauza unor obstacole, precum: măturii și expertize contradictorii, faptul că, de obicei, judecătorul este puțin familiarizat cu problematica mediului, caracterul laconic al textelor legale, care nu oferă sisteme de referință [4, p. 133]. Din acest ultim considerent se impune ca în conținutul unor legi să fie încorporate norme care să consacre caracterul legal al unor noi tipuri de prejudicii care să constituie elemente de referință pentru evaluarea și stabilirea întinderii reparației ce se cuvine persoanei prejudiciate.

Metoda evaluării forfetare reprezintă un sistem de cuantificare, de obicei, a daunelor aduse mediului care constă în considerarea unor baremuri (taxe fixe) ce înlocuiesc valoarea economică a componentei de mediu distruse în totalitate (defrișarea arborilor, nimicirea unui animal sălbatic, dispariția anumitor specii de pești în urma poluării unui ecosistem acvatic). După cîte se observă, ne referim la distrugerea în totalitate a unor componente, deoarece taxele (baremurile) stabilite sunt echivalente cu costul bunului de mediu nimit și nu cu suma necesară remedierii, deoarece acest lucru nu este posibil. Tocmai din această cauză, metoda evaluării forfetare este aplicabilă în materia cuantificării prejudiciilor aduse mediului care odată distruse nu mai pot fi remediate, ne referim în special la resursele

forestiere (taxele fiind stabilite în anexa la Codul silvic) și la resursele regnului animal (anexa la Legea regnului animal).

Totuși, în pofida rigidității caracteristice metodei în cauză, avînd în vedere că stabilește un quantum fix (fapt prin care se exclude posibilitatea considerării și a altor costuri, cum ar fi cele necesare adaptării speciei înlocuite) și sunt aplicabile doar evaluării daunei de mediu (vătămările aduse regnului animal nu pot fi privite ca un prejudiciu ecologic adus persoanelor și bunurilor sale atîta timp cît animalele sălbatice sunt proprietatea exclusivă a statului), aceasta constituie un punct de pornire (reper) în cadrul inițierii procesului de evaluare a prejudiciului ecologic, deoarece indică mărimea pierderilor propriu-zise la care mai pot fi adăugate și alte costuri necesare readucerii victimei la situația anterioară cauzării unui prejudiciu.

Concluzii. După cum se observă, studiul inițiat în direcția estimării funcționalității mecanismului de evaluare a prejudiciului ecologic începe cu identificarea principalelor cauze și condiții ce determină ineficiența acestuia și continuă cu analiza unor eventuale soluții și metode mult mai consecvente și inspirate în materia evaluării acestor categorii de prejudicii. În ordinea respectivă, se propune ca pe lângă taxele stabilite în vederea cuantificării prejudiciului adus resurselor regnului animal să fie elaborate unele metodici distincte care pornind de la sistemul forfetar de evaluare să includă și alte costuri specifice și necesare reintroducerii în mediul natural a speciilor dispărute sau chiar alte costuri pe care urmează să le suporte autoritățile în anumite cazuri particulare (construcția unui ecosistem artificial, abținerea de la recoltarea anumitor produse ale pădurii).

În ce privește metodele de evaluare a prejudiciului ecologic, avînd în vedere și specificitatea sa, considerăm că acestea vor genera rezultatele așteptate doar atunci cînd vor fi aplicate în cadrul unui sistem mixt, în care se va porni de la o evaluare forfetară cu includerea ulterioară și a altor daune-interese ce afectează particularul, dar și de modul de reglementare a noilor categorii (tipuri) de

prejudicii ce urmează a fi considerate la cuantificarea despăgubirii necesare și suficiente re-stabilirii dreptului încălcat.

Referințe bibliografice

1. Instrucțiune privind evaluarea prejudiciului cauzat resurselor de sol, nr. 383 din 08.08.2004. În: Monitorul Oficial nr. 189 din 189 22.10.2004.
2. I. Trofimov, Răspunderea civilă în raporturile de dreptul mediului, Teza de doctorat, Chișinău 2006.
3. Belecciu Șt., Săndulescu I. Referințe asupra esenței raporturilor juridice de răspundere patrimonială pentru încălcarea legislației ecologice în legislația franceză, *Analele Științifice ale Academiei „Ștefan cel mare”*, Seria Drept privat nr. 5/2005.
4. Symona-Maia Teodoroiu, Răspunderea civilă pentru dauna ecologică, București, 2003.
5. A. Corhan, Repararea prejudiciului prin echivalent bănesc, Ed. Lumina Lex, București, 1999.
6. L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *Tratat elementar de drept civil. Obligațiile*, Ed. Univers Juridic, București, 2012.
7. I.R. Urs, S. Angheni, *Drept civil. Drepturile reale. Teoria generală a obligațiilor*, Ed. Oscar Print, 1998.
8. M. Duțu, *Repararea prejudiciului ecologic în condițiile Codului civil*, *Pandectele române*, nr. 6/2014,
9. M. Duțu, *Dreptul mediului*, Editura Economică, București, 1996, p. 14
10. M. Duțu, *Tratat de dreptul mediului*, Ed. C.H. Beck, București, 2007.
11. M. Duțu, A. Duțu, *Răspunderea în dreptul mediului*, Ed. Academiei Române, București, 2015.
12. C. Stătescu, C. Bîrsan, *Drept civil, Teoria generală a obligațiilor*, Ediția a III-a, Ed. Beck, 2000.
13. E. Lupan, M. Ștefan Minea, A. Marga, *Dreptul mediului. Partea specială, Tratat elementar*, București, 1997.